

NÉPNEVELŐK LAPJA

TANÜGYI, TÁRSADALMI LAP.

MEGJELENIK MINDEN KEDDEN.

Kiadótulajdonos: a MAGYAR TANÍTÓK OTTHONA
Budapest, V., Ferenc József-rakpart 39.
Előfizetési ár: egy évre 12 korona,
melyet a kiadótulajdonos címére kell küldeni.

A szerkesztő lakása:
Bpest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.
A lapot illető minden szellemi közleményt,
cserepéldányt ide kell küldeni.

Felelős szerkesztő: HAVAS ISTVÁN

Nemzetközi szövetkezés.

Egy német pedagógiai ujság hirt adott arról, hogy a különféle nemzetek népoktatási egyletei közös irodát tartanak fenn, s egységes szövetséget alkotnak. A szövetség 1909. május havában Prágában tartotta ülését, hol beszámoltak a jelenlevők nemzetük népoktatási állapotáról. A dolog érdekesnek és fontosnak látszott előttem, annál inkább, mert ilyenféle szövetségről tudomásom nem volt. Levelet irtam Rossignol igazgatónak, a nemzetközi iroda elnökének Jettébe (Belgium) bővebb felvilágosításért s a következő választ kaptam:

Jette lez Bruxelles 10 Août 909.

Monsieur!

Le Bureau international des Fédérations d'instituteurs a été créé en 1905, au congrès international de l'enseignement, par le vote des délégués de 22 nations.

Pour faire partie du Bureau il faut:

1o. un vote de votre association déclarant vouloir s'affilier au Bureau ;

2o. un engagement de verser à la laisse du Bureau la contribution fixée pour l'article 7 des statuts. Cette contribution annuelle comprende 1o un droit fixe de 40 francs, 2o une contribution proportionnelle de 2 francs par milliers de membres.

Afin que vous soyez plus complètement renseigne, je transmets votre lettre au secrétaire du Bureau, Monsieur P. Crudde, instituteur communal à Syngem, Belgique.

M Crudde vous adressera notre dernier ammaire ainsi que toutes les pièces qui sont de nature à vous renseigner sur notre organisme.

Je souhaite cher Monsieur, que vous appréciez les avantages du

Bureau que vous entriez dans ses vues et que vous livriez à une propagande fructueuse.

Pour le second ammaire qui paraîtra bientôt, j'ai écrit un „Avant propos“ le morceau vous fera connaître l'importance du Bureau et vous dira le travail que nous avons déjà fait.

Je vous prie d'agréer l'hommage de mes sentiments distingués.

Rossignol.

Jette-lex-Bruxelles, 1909. aug. 10. (sic !)

Rue Dapré, 91.

Uram !

A *Népnevelők Egyesületeinek Nemzetközi Irodája* 1905-ben alapított a tanítói nemzetközi kongresszuson 22 nemzet küldötteinek szavazata által.

Az *Irodába* való belépés céljából szükséges :

1o Az ön szövetségének szavazata arra nézve, hogy az *Iroda* tagja kíván lenni.

2o Kötelezettség az *Iroda* pénztárába a Szabályzat 7. cikkében meghatározott járulék befizetésére nézve. Ez az évi járulék két részből áll: 1o 40 francs-nyi állandó összegből és minden 1000 tag után 2 francs-ból.

Bővebb felvilágosítás végett az Ön levelét az *Iroda* titkárához juttatom. P. Cnudde úrhoz, aki Syngemben (Belgium) községi tanító.

Cnudde úr majd el fogja küldeni Önnek tavalyi évkönyvünket, továbbá mindama dolgokat, amelyek felvilágosítással szolgálhatnak szervezetünkre vonatkozólag.

Kívánom, kedves Uram, hogy felismerje *Irodánk* előnyeit, hogy átlássa céljait és hogy eredményes propagandát folytasson.

A második évkönyvbe, mely nemsokára megjelenik, egy „Előszót“ irtam. Ez számot ad majd Önnek az *Iroda* fontosságáról és arról a munkáról, amelyet idáig elvégeztünk.

Kérem, fogadja nagyrabecsülésem kifejezését

A Rossignol.

Egyelőre csupán jelezni akartam a dolgot. Ha a levélben jelzett nyomtatványok megjönnek, az egész szervezetet ismertetni fogom. A Magyar Tanítók Otthona kezébe vehetné az ügyet, hogy a magyar népoktatási egyesületek együttesen lépjenek be. A szövetség legközelebb 1910 augusztus havában Párisban tartja ülését, s nagyon kívánatos lenne, hogy ez ülésen már magyar tanítók is legyenek ott, s megismeressék hazánk népoktatásának egy-egy fontos ágát.

Keleti Adolf.

8-e, avagy: 9?

Nagy a tanítók közt amiatt az averzio, hogy télviz idején az alsóbb osztályokban csak reggeli 9 órakor jönnek az iskolába a gyermekek. Nem tagadható, hogy sok szüle is kedvesebb numerusnak találja a 9-est, mint a 8-as számot. Az újságok nagyrésze szintén a 9-órás tanítás mellett döntött. A dolgok ilyenén állása mellett a tanítók és a publicisztika között valóságos csata fejlődött ki. És mikor már mind a két fél kilövellőzte arsenáljából a lövegeket anélkül, hogy egymásnak a hadállását csak meg is gyöngítették volna: akkor előállott a fővárosi tanítótestület és az ultima ratióhoz: a szülők megszavaztatásához folyamodott. Rosszul tette, mert nem okosan tette. Mondjuk azt pedig azért, mert a szülőket olyan kérdés eldöntésére hívta fel, amely nem rájuk, hanem az iskolára tartozik. De bár rosszul tette, a vége a dolognak mégis az lett, hogy megtette. Így lőn, hogy a kérdések nyomán kazal-számra érkeztek a szülői folyamodványok. Amelyek közül egyik ilyen volt, a másik amolyan, némelyik bizony semmilyen. Egyik a 9 órás tanítás mellett érvelt. De rosszul. A másik egyszerűen oda írta a cédulára, hogy 8, vagy: 9. Valljuk be őszintén, hogy ezeknek az utóbbiaknak az eljárása volt a legokosabb, mert legalább nem hordtak össze-vissza a maguk álláspontjának az igazolására mindenféle csodabogarakat.

Nézzük csak meg, hogy ami perspektívánkból nézve a kérdést, hogy áll a bál.

Itt mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, hogy a társadalom terminológiája szerint vannak úgynevezett „jó családból“ származott gyerekek. És vannak úgynevezett „rossz családokból“ származott gyerekek. Brutális és kegyetlen az ilyen társadalmi megkülönböztetés az igaz, de ki tehet róla, ha a közfelfogás ilyen zúzos hidegséggel és rossz májjal mérlegel. Ezt a vérboszantó terminológiát pedig azért említettük itt fel, mert az egyes családi nézetek a 8, vagy a 9 órás tanítást illetőleg e szerint oszlanak meg. Az úgynevezett „jó család“ ugyanis csaknem mind a 9 órás tanítás mellett döntött. Az úgynevezett „rossz család“ ellenben csaknem mind a 8 órás tanítás mellett foglalt állást. Mi lehet ennek az oka? Semmi egyéb, mint a következő:

A budapesti úgynevezett „jó család“, ugyanis kevés kivétellel nem szereti a természetes életet. Ami itt azt jelenti, hogy nem szeret korán lefeküdni, nem szeret korán felkelni. Aki másképpen rendezi be életét: az csirke, kácsa neki. Miért? Mert csak ezek a piaci madarak alusszák át az éjjelt. A legtöbb budapesti úgynevezett jó családnak nem a nappal természetessége adja meg vidámságát, kedélyét, jóérzését, hanem a mesterkéltséget: az éjjeli fény, és az éjjeli életnek elengedhetetlen

rekvizituma: a kabaré és a mozi. Az ugynevezett „rossz család“ ellenben kevés kivétellel a természet törvényét követi: jókor fekszik, jókor kél. Hogy ezt a saját jószántából teszi-e, avagy talán csak az élet kényszerítése parancsolja azt reá: az a dolog érdemére nem tartozik. Mert itt csak a tény a fő, nem az indok. Ebből pedig logikai kényszerűséggel az következik, hogyha az ugynevezett jó család későn fekszik, akkor a gyermeke is későn fekszik. Ha későn kél, akkor a gyermek is későn nyitja fel szempilláit. Ha a rossz család jókor fekszik, akkor a gyermeke is jókor hajtja álomra a fejét; ha jókor kél: akkor a gyermeke is jókor nyitja fel szempilláit. Ez a családtagok egymással összenőtt nekszusánál fogva olyan természetes, hogy további bizonyításra nem is igen szorul. Akadnak ugyan itt is kivételek, de ezek a kivételek aztán fehér holló számba is mennek. És ezzel rájöttünk arra, hogy miért ellenzi az ugynevezett jó család a 8-órás tanítást, és mért nem ellenzi a rossz család. Ebből láthatjátok feleim, hogy az emberek előtt mindig az az igaz, ami nekik jó.

Ez ennek a kérdésnek azonban csak tisztán családi oldala. Van iskolai karaktere is. És azt hisszük, hogy itt ez a fő. Nézzük azért csak ezt.

Az iskolának, amint azt tudjuk, szakmája a tanítás. Vagy hogy jobban kiszélesítsük a dolgot: a nevelés. Ha minden iskolác ez, akkor természetesen ez az elemi iskolác is. Az elemi iskolának kifejezett célja nevezetesen, hogy a keze alá került növendékeket a közönséges ordináré életre oly mértékben preparálja ki, hogy azok ottan ugy intellektuális, mint általános nevelészetű szempontból is megállják helyüket. Mert csak az így kirajbált gyerek lehet önmagára, a családjára, a társadalomra, az államra és egyetemes vonatkozásában az egész emberiségre áldásthó. Evégett igyekszik a gyermeket mindazokkal a törpe ismeretekkel ellátni, amelyek elébe őt a törpe élet oda állítja és tőle azoknak értelmes, erkölcsös megoldását követeli. Másfelől, mint az előbbinek szoros tartozékát, igyekszik a gyermekbe csepegtetni a szorgalmat, a kötelességtudást, a pontosságot, az önfegyelmézést, a rendet, a lemondást stb. Egyszóval mindazokat az erkölcsi javakat, amelyek egy derék, talpán álló embert határolnak. Ha ezt az elemi iskola megteszi: akkor a jövő emberének legszentebb érdekeit szolgálja. Ha ellenben ezt elmulasztja: kerékbe vele.

Az iskolának, tehát az elemi iskolának is először tanítania kell. Még pedig jól. A jó tanítás azonban két tényezőtől függ: a tanítótól és tanítványtól. Hogy kuriális stílusban fejezzük ki magunkat; ha ezek közül akár egyik, akár másik meg nem felel, akkor a tanítás is eredménytelen lesz. A jó eredmény ezen felül függ attól az időponttól is, hogy mikor tanítunk. Hogy példával is szolgáljunk, minden tanító

tapasztalhatta nevezetesen, hogy délelőtt a tanítás még valahogyan csak megy. Délután azonban már sehogyse megy. Azt is tapasztalhatta, hogy a délelőtti órákban is legkiadósabbak a 8 és 9 órai tanítások. És e kettő kivált is a 8 órai funkció. Miért? Azért, mert a korai reggeli időben a test is, a lélek is legpihentebb épen úgy, mint téli álma után a természet. Mivel pedig a 8 órai idő a tanításban a legkorábbi idő, azért a tanításra a 8 órai idő a legalkalmasabb. Ennek megértését közelebbről különben legjobban megmagyarázza ez a kis elmélkedés.

Tudvalevő, hogy a tanítás mindég azon kezdődik, hogy a gyermekek lelkéből mindazokat a képzeteket és képzetsorokat, amelyeket ők iskolájába jövetelők előtt vagy bármely üres idejökben magukba szedtek, hátraszorítsuk és lelköket abba a képzetkörnyezetbe állítsuk, amelyben tanításunk mozogni fog. Mert ha ez meg nem történik: a gyermek figyelni nem fog. Vagy ha fog: rosszul fog. Mivel pedig a rendes időben felkelő gyermek lelkét a felkelés és iskolába jövés időbeli távolságánál fogva több képzet háborgatja 9 órakor, mint 8 órakor, természetesen, hogy annak lelkéről nehezebben lesz letéphető az a sok képzet-polip, 9 órakor, mint 8 órakor. Azért jobb a 8 órai tanítás, mint a 9 órás. Amely szülő ennek ellenében azt állítja, hogy az ő gyermeke 9 órakor a legfogékonyabb, ezzel csak azt bizonyítja, hogy ő is, gyermeke is félkilencor kel fel. Ami jómódra mutat ugyan, de arra is, hogy érvelésükben a lustálkodás vezet.

De mint fentebb említettük, a 8 órai tanítás mellett szól tisztára a nevelési momentum is. A gyermeket ugyanis addig kell hajlítani, amíg lehet. Hajlítani kell pedig a pontosságra, a rendre, az önfegyelmzésre stb. Mert ha csak szabadjára hagyjuk, csupa szemétből fog állani a világ. Hiszen tetszik látni. Már pedig ha a gyermek észreveszi, hogy ő miatta a felállított diszciplinát megbontjuk és az általánosan felállított elv felé őt helyezzük, akkor természetesen az ilyen gyermek az életben is felibe fog törekedni a köteles rendnek. Ami másra, mint anarchiára nem vezethet. Hiszen tetszik látni már most is a felfordult világrendet.

A végső leszűrődés itten tehát az, hogy mind tanítási, mind nevelészet és társadalmi szempontból a 8 órai tanítás tartassék meg.

Szabó Kálmán.

Alkoholizmus.

— Megjegyzések a *Jegyzéknapló* hasonló című cikkére. —

Hajós Mihály szerkesztésében megjelenő *Jegyzéknapló* 52. oldalán *Alkoholizmus* cím alatt egy mozaikot találtam. Ez a kis cikk megtámadja az Általános Közjótékonyági Egyesületet *A szesz gyilkol* című röpiratáért

s egyben e füzet és az Urániában megjelent és előadott „Az alkohol” című darab között párhuzamot akar vonni.

Aki ismeri e két füzet tartalmát, annak rögtön szemébe kell hogy tűnjön a cikkíró tájékozatlansága és bírálatának felületes volta. *A szesz gyilkol* c. füzetet nevelésügyi, megtévedt füzetnek mondja, míg az Uránia darabját dicséri és tárgyilagosnak mondja azért, mert szerinte csak az iszákosokat ostromozza és az ivókat nem. Nem akarok itt bővebb és részletes tárgyalásba bocsájtkozni, csak a cikkíró egyes kitételeire óhajtok válaszolni.

Kezdem legelőször: „A címkép is elriasztásul szolgál, hogy bizony az nem esztetikus kép, az kétségtelen.” Ez a kép megbotránkoztatja a cikkírót. Helyes! Ez a kép bizony nem gyönyörködtető. Kérem azonban, hogy azok a képek, amelyekkel a részeg emberek különféle fetregésükben úton-útfélen kedveskednek nekünk, nem keltenek undort a cikkíró lelkében? S ha nem, úgy kérem, nézze meg az elmeegógyintézetek, az alkoholtól delirium tremensben szenvedő lakóit, avagy a kórházak — mily ironia — vízkórságban kínlódó betegeit, vajjon melyik kép lesz akkor esztetikusabb?

Menjünk tovább: *A szesz gyilkol* — írja a cikkíró — féktelen dühvel támad az alkoholra, kigyót, békát rákiált, szinte bünyösnek mondja azt, aki egy csepp alkoholt is vesz magához és annyira elragadtatja magát, olyan túlzásba megy, hogy nevelésügyi lesz. Az Uránia darabja tárgyilagosan halad végig az alkohol történetén és csak az iszákosokat ostromozza. Ezt nem terjesztik, azt pedig hivatalból küldik szét.* A cikknek ez a része mutatja meg leginkább a cikkíró tájékozatlanságát. A két füzet vezérfonala egy és ugyanaz, mert mindkettő a *teljes absztinenciát* hirdeti; az Uránia darabja nem csak az iszákosokat ostromozza, hiszen az egész füzetet keresztül hangoztatja a kis adag alkohol káros voltát és a 49. oldalon dült betűkkel nyomtatva, a következőket találjuk: „Az iszákosság ellen csak egy gyógyszerünk van: nem inni. Nem: keveset inni; nem: ritkán inni; hanem: soha semmit sem inni.” Külömben is *Az alkohol* szerzője résztvett *A szesz gyilkol* szerkesztésében is, sőt főképpen az ő intenciói alapján készült. Olyan következetlenséget pedig nem tehet fel a szerzőről, hogy az egyik füzetben a teljes absztinenciára helyezkedik, a másikban csak az iszákosokat ostromozza, de az u. n. mértékletességet megengedi. Ami pedig az Uránia darabjának tárgyilagosságát illeti, mondhatom, hogy a tárgyilagosságnak sehogyan sincs hasznára, de a célnak se, ha pl. egy oly alakot, mint Nagy Sándort állítunk oda elrettentő példának. Nagy Sándor dicsőségét és az ő hódításai nyomában fakadó kulturalkotásait az ő kicsapongásai sohasem fogják elhomályosítani. Ez a gondolat nem is a szerző agyában született, hanem a darab megírásának megbírálója, a kultuszminisztérium

toldotta bele. De maga a szerző is hangoztatja, hogy ez a hirtelenében — a Budapesten tartott IX. nemzetközi alkoholelles kongresszusra — írt darab kevésbé oly tudományos és tárgyilagos, mint *A szesz gyilkol*. Ami a terjesztést illeti, míg az egyiket az Ált. Közj. Egyesület igaz emberszeretetből, saját költségére ingyen osztja szét, addig a másikat anyagi okokból sem lehet ingyen szétosztani.

A cikkíró továbbá szemelvényeket közöl *A szesz gyilkol* c. füzetből. Ezek a szerinte abszurdumok a következők:

1. „Az alkohol használatába vetett hit végzetes tévedés.” Ez igaz. Kétségtelen, hogy a gyermek mindennap hallja és látja, hogy a szesz ital inni kell, mert ez ad erőt és egészséget; tapasztalja, hogy ünnepség, legyen akár hazafias, akár egyházi vagy családi, nem is képzelhető nagyobb alhohol mennyiség használata nélkül, mert csak így van meg a vígságos jókedv. Az első pohár alkohol éppen oly rosszul esik, mint az első szivar, de az utánzási hajlam arra készíti, hogy igyék. Sajnos, se a szülői házban, se az iskolában nem történik semmi, ami a gyermek felfogását az alkohol nélkülözhetetlenségéről jótékonyan befolyásolná. Végzetes tévedés, hogy az alkohol az egyént táplálja, melegíti, erősíti stb., mert ennek ép az ellenkezője igaz. Tudni kell, hogy az alkohol bódító mérég, mely az első pohár után csak annál jobban kínáztatja magát. Igaz ugyan, hogy az alkohol, főképpen a sörnél, tartalmaz szénhidrátot, amely táplál; de hiszen a legszegényebb ember is a legkönnyebben jut szénhidrátot tartalmazó ételekhez és az alkoholért kiadott pénzzel tizszerannyi értékű tápláló szert vehet. De nem is melegít. A bőr ereit kitágítja, nagyobb vér és vele hőmennyiség tódul a test felszínére és ezzel nagyobb hőmennyiséget von el a belső szervekből. Támogatja ezt a mindennapi tapasztalat is, mely szerint az ittas ember hamarabb fagy meg, mint a józan.

Idézi 2. „Egy pohár sör, egy pohár bor és egy kupica pálinka egyenlő mérég.” Ez is igaz. Az emberek e háromféle italt nem egyenlő pohárból isszák. Ezek abszolút alkoholtartalma csaknem egyenlő, sőt inkább a boré és söré a nagyobb.

3. „Semmi, de semmi bizonyíték sincs arra, ami a szesz italok élvezetét szükségessé vagy egyáltalán csak hasznossá tehetné, sem egészséges, sem beteg állapotban.” Ez az előzőkből is, de a majd következőkből is kitűnik, de ha ennek az ellenkezőjéről győződött meg a cikkíró, úgy állok elibe, győzzön meg engem is.

4. „Kifogásolja, hogy a mértékletes szeszivás is jelentékenyen alászállítja a testi és szellemi munkaképességet”. A lovat igaz hogy erősebb munkára ösztönzi az ostorcsapás, de csak rövid időre. Az embert is talán egy pillanatra az alkohol erősebb tevékenységre serkenti az általános erőnek rovására, de később az erő elbénulására vezet. A sport-

üző emberek is tartózkodnak az alkoholtól, ha nagyobb munkát végeznek. Nansen is mondta, hogy az Északi sarkon tett kutatásainál kísérlete csak azért bírta a nagy fáradalmakat és hideget, mert nem élték alkohollal. Aschaffenburg (Köln) kísérletet tett szedőkkel. Egy része kapott vagy $\frac{3}{4}$ liter sört (k. b. 35 köbcentiméter alkohol) a másik nem. Az eredmény pedig az volt, hogy akik ittak, azok lassabban és rosszabbul dolgoztak. Kraepelin professzor (München) úgy találta, hogy már 12 köbcm. alkohol is csökkenti az összeadó képességet stb.

Megbotránkozással idézi továbbá 5. „Az alkoholt élvező egyén állandóan szeszhatás alatt van.“ Az egyén az első pohár alkohol élvezete után nem tájékozódik helyesen. A körülötte történeteket megfigyelni nem tudja, egyáltalában nem képes valamit megmagyarázni vagy megérteni, figyelmét összpontosítani, saját vagy mások működését megítélni. Hiányzik a tiszta megfontolása, szavainak és tetteinek megítélése. Cselekedetei csaknem reflex cselekedetekké alakulnak át s az önkritika, önfegyelem szenved s az ember szabadon, minden tekintet nélkül tesz-vesz, vágyainak, ösztöneinek szabad teret enged s ezek mintegy fékevesztettek lesznek.

Ami pedig az alkohol gyógyszerként való használatát illeti, erre az a válaszom, hogy ennek kedvező hatásának teljes bizonyítékát még senki sem adta. Bunge tanár (Basel) szerint alkoholt csakis heveny bajok ellen szabad rendelni, múltó fájdalmak enyhítésére, de sohasem idült bajoknál; ugyanazon okokból, mint morfiomot v. klorhidrátot nem szabad idült bajoknál rendelni, legfeljebb, ha a halál megkönnyítéséről van szó. Ez azonban nem tartozik hozzánk, hagyjuk ezt az orvosoknak.

Végül az a „nevetségességig gyerekes megtévedt füzet“ csak azok szemében az, kik tényleg a szesz hatása alatt állanak. Ha célt nem ér vele az Ált. Közj. Egyesület, annak csak az az oka, hogy a tanítók nagy része, kiknek első sorban kellene saját jópéldájukkal az alkohol ellen küzdeni, úgy gondolkodnak, mint a cikkíró. Tessék csak mélyebben belebocsájtkozni az alkoholkérdésbe s akkor remélhetőleg másképpen fognak ítélni a dolog felől, éppen úgy, mint az alkoholelles egyesületek, melyek teljes akaraterejükkel oda törekcsenek, hogy magukat és környezetüket megóvják a mindent feledtető szesz-mámortól. Teszik ezt azért, mert ők a gondokat, bajokat, bűnt és nyomort nem feledtetni, de megszüntetni akarják.

Ezek után bármikor szivesen rendelkezésére állók bárkinek, hogy ez ügygel kapcsolatban felvilágosítással szolgáljak.

Bártos István.
szföv. tanító.

Nyugdíjszabályzatunk egyik pontjához.

A főváros tanácsa emberséges és méltányos nyugdíjszabályzatot készített, Wekerle pedig egy tollvonással megsemmisítette. Amilyen emberséges és méltányos volt a tanács, oly kevésbé volt az Wekerle. De végre is a jóváhagyás az ő joga. Efelett alig lehet vitatkozni, mert itt minden vita meddő. Rámutatni azonban a jelen nyugdíjszabályzat egy kétséges pontjára: azt hiszem, kötelesség magunk és kartársaink iránt is. Tán a legközelebbi tárgyalás alkalmával ez még pótolva bele volna vehető, mivel törvényeink s egy közigazgatási bírósági döntvény is erre nézve nem hagy fönn kétséget.

Ime az eset, amely a maga egészében a következő:

X. fővárosi kartársunk neje, aki 25 esztendeig híven, becsületesen szolgált a tanügyet, ez évi augusztus hó folyamán hosszas fájdalmas betegség után jobblétre szenderült. Őt síró árva állotta körül koporsóját.

Az elhunyt férje 200 korona temetkezési *segélyt* kapott — s ezzel minden követelését, járandóságát kielégítve tudja a Tanács.

200 korona 25 évi munka jutalma, 200 korona 25 évi nyugdíj járulékok fizetése utáni díj, amelyet a sors csapásaitól sújtott kolléga kapott.

De nézzük a dolgot közelebbről, vizsgáljuk az ügyet alaposabban, mert ez ügy nem az egy tanító ügye, hanem mindnyájunk közös ügye.

A tanítónő, a férjezett tanítónő — ha férje szintén tanító — épen úgy fizeti a 30% nyugdíjjárulékot, 20 havi részletben a 10% állandó és 2% rendes járulékot havonként, mint férje. Ez az összeg a jelen esetben kamatok nélkül készpénzben történt befizetés szerint 8121.60 K-t. tesz. Ezt az összeget vonták le fizetéséből nyugdíjalapra — s most ennek ellenértéke fejében árvái nem kapnak semmit. Nem kap pedig azért, mert férje szintén fővárosi tanító, mert ha állami hivatalnok, vagy magánalkalmazott lenne: akkor kapna 798. K-t. hat gyermekének neveltetési járuléka címen az érvényben levő nyugdíjszabályzat 29. §. értelmében. Ez nem sok, de legalább oly összeg, amelyet a befizetett összegek ellenszolgáltatása címén nem lehet méltánytalannak mondani.

A nyugdíjalap és az ebbe történt befizetések évi járadék biztosító intézeteknek tekinthetők. Mint ilyen ugyan nem a legelső rangú ilyenü intézmények közé sorozandó, már csak azért nem, mert az évi annuitási quota felette magas s nem lehet egyénileg szabad akaratulag biztosítani tetszés szerinti járulékot. Ezenkívül még az a rossz oldala van a nyugdíj intézetnek, hogy nem rendelkezik szabadon befizetett összegeivel a befizető s esetleges fizetési beszüntetéskor összes befizetéseit elveszíti.

A nyugdíjintézetek jelen szervezete rosszabb a veszedelmes kis szövetkezeteknél is, mert ott nem *kényszer* a belépés, mint itt s befizetett főkéje felett szabad a rendelkezés, halál esetén pedig a szabályszerű várományos a befizetett összeget kézhez kapja, avagy a befizetett összegek után a járulékot élvezzi, de semmi esetben sem évíl el az intézet javára.

Eddig a méltánytalanság. Most jön a törvényellenes állapot. A főváros nyugdíjszabályzata rosszabb lévén az országos tanítói nyugdíjtörvénynél, így a törvény szerint az utóbbi érvénye áll fenn. Az állami nyugdíjintézet pedig elhalálozás esetén az özvegynek az elhunyt $\frac{1}{2}$ évi fizetését, $\frac{1}{2}$ évi lakbérét, valamint 3 havi fizetést temetkezési járulék

szerint utal ki. Az árvák részére u. n. neveltetési járulékot. Azt mondják, hogy ez csak a nő-özvegyre vonatkozik, pedig ha az alábbi közigazgatási bírósági döntvényt elolvassák, világos lesz minden kétség, hogy a férfit is megilletik ezek a járulékok.

Beszéljen maga a kivonatolt döntvény:

„A tanítónő árváinak a törvényszerű gyámpénzen felül anyjuk elveszett fizetésének és $\frac{1}{2}$ évi lakbérének összege, az elhunyt tanítónő férjének pedig 3 havi fizetéshez, mint temetkezési járulékhhoz van igénye.“

P. sz. kir. város férjzett kézimunkatanítónője elhalálozott. A város a hátramaradt gyermekek gyámpénzét (nevelési járulékát), fél évi lakbér és fizetés, nemkülönbben a temetkezési járulék fizetését megtagadta, úgy vélvén, hogy erre nem kötelezhető. A férj ezt a határozatot a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez felebbezte meg, aki elrendelte a törvényszerű járulékok kifizetését. A város ezt magára nézve sérelmesnek találta, s a miniszter rendelkezését a közigazgatási bírósághoz felebbezte meg. A közigazgatási bíróság az 1896. évi XXVI. t. c. 53. §-a alapján az ügyet megvizsgálta s 9861898. sz. alatt következőleg ítelt:

P. sz. kir. várost keresetével elutasította a közigazgatási bíróság és kötelezte a várost az 1868. évi XXXVIII. t. c. 140 §. és az 1893. évi XXVI. t. c. 1. §-a értelmében a törvényszerű özvegyi ellátáson és gyámpénzen felül az elhunyt által élvezett fizetésnek és lakbérnek $\frac{1}{2}$ évi összegének kifizetésére annyival is inkább, mert az 1891. évi XLIII. t. c. 6. §-ának rendelkezése a jogok és köteleességek elbírálását az ellátási igényeknél egyenlőknek tekinti úgy a nő mint férfi tanítóknál azzal a kivétellel, hogy az elhalt férjzett tanítónő után a férj nyugdíjban nem részesülhet, csupán a 3 havi teljes fizetést, mint temetkezési járulékot a $\frac{1}{2}$ évi fizetést és lakbért követelhetik. Ezen rendelkezés azonban az árvák törvényszerű igényeit semmi körülmények között sem tehetik kérdésessé, mert, tekintettel, hogy az idézett (1891. XLIII. t. c. törvényezikk 8 §-a a férjzett nőtanító árváinak, ha atyjuk életben van is állandó ellátásukról (nevelési járulék) oly módon intézkedik, mintha atyjukat az özvegyi ellátás (nyugdíj) illetné meg. Tekintettel végül arra, hogy az ezen címen a törvény rendelkezéséhez képest kiszolgáltatandó járandóság az elhunyt tanítónőnek nem a férjét, hanem az árváit illeti meg, azért az atya életben létére és viszonyaira való minden tekintet nélkül volt megállapítandó.“

Ez az ítélet minden kétséget kizár arra nézve, hogy itt továbbra semmiféle homálynak nem szabad föntmaradnia. Ajánljuk az illetékes körök jóindulatu figyelmébe.

Augusztíny Oszkár.

Tíz perc a folyosón.

— Utazás a rajzoktatás körül. —

Maradi: No édes kolléga úr, hát haza tetszett érkezni külföldi útról? Sok újat látott már megint, ugy-e?

Szaladi: Bizony sokat. Az idén a művészi nevelés kérdését vettem a kezembe, és így utaztam be Európát.

Maradi: No én csak itt nyaraltam Zsámbékon a családommal, s gyönyörködtem gyermekeim vidám játékában.

Szaladi: A gyermekjátékok esztetikai hatását is tanulmányoztam a gyermeki lélekre — Svájcban és a Rajna völgyében, de a főcélom mégis a rajz és kézügyességi oktatás előbbrevitele volt. Hamburgban például megnéztem Kerschensteiner hamburgi polgármester gyermekrajzgyűjteményét. Mondhatom, igen sokat tanultam a gyűjteményből. Egy bizonyos magasabb szempont lebeg e rajzok felett, melyből gyönyörűen bontakozik ki a helyes módszer. Hol kullogunk még mi Amerika mögött, ahol egy Sully irányítja a rajzoktatást? Hol van nekünk egy Lewinsteinünk és Amentünk?

Haladi: Nono kolléga ur, egy kicsit elveti a sulykot. Nem vagyunk mi sem olyan szőrnyen hátul. Ha itthon körülnézne néha, hát látná a mi haladásunkat is. Tudnia kellene, hogy a bpesti gyermekrajzok mily elismerésben részesültek a tavalyi londoni rajzkiállításon, azelőtt pedig Milánóban. De egyéb hiba is van a kréta körül. Tudtommal Kerschensteiner nem hamburgi, hanem müncheni polgármester és könyvét nálunk is ösmerik. Az az irány, melyet Kerschensteiner képvisel, t. i. az ösztönszerű, képzeletszerű és illusztratív rajzolás már nálunk sem újság. Szorgalmas gyűjtőink is vannak. S ezt is tudnia kellene, hogy Nagy László gyermek- és analfabéta Katona-rajzainak párhuzamos gyűjteményét a külföldi s a legnagyobb elismeréssel csodálta meg, éppen „a felettök lebegő magasabb szempont és a belőle lebegő kibontakozó módszer” miatt. Sully pedig nem Amerikában vezeti a rajztanítást azon egyszerű oknál fogva, mivel ő a londoni University College profeszora. De még Londonban sem „vezette” a rajztanítást. Sully egy csendes buvár, visszavonultan munkálkodó tudós, aki rengetegül gazdag anyagra támaszkodó tanulmányt írt, melynek célja a gyermekrajzoknak lélektani és fejlődéstani jellemvonásait megállapítani. Megállapította a gyermekrajzok fejlődéstani fokozatait, összehasonlította a gyermekrajzokat őskori és kezdetleges kulturájú mai népek rajzaival s megállapítja a fejlődés fokozatait, melyek közül az első, — ha jól emlékszem, az ösztönszerű *firkálás foka*, azután a *semetalkus fok*, amikor a gyermek vázlatyszerűen rajzolja le gondolatait, végül a *művészies* rajzolatás kora kezdődik. Csak e fokon kezdi a gyermek a természet tárgyait rajzolni. Azért én helytelennek is tartom, hogy már az I. II. osztályban forszirozzák a *természetutáni* rajzolatást.

Maradi: No én sehol se pártolom a természet utáni rajzolatást. Legjobban szeretem a kockás rajzirkákat. Abba legalább lehetett egyenes vonalakat rajzolni, ott volt a kockák széle, az mutatja az irányt. De a pontozott füzetek sem voltak rosszak. Milyen ákum-bákum görbe, reszketős vonalakat húzigáltak a gyerekek egyik ponttól a másikig — pláne azokban a füzetekben, ahol jó messzire voltak a pontok egymásról. No, de ez a mostani *felállított rajztömb* meg egyenesen hajmeresztő látvány! Hát még a színes krétával húzott jó vastag, durva vonalak! Aztán azt merik még mondani, hogy az ilyen rajz puha. Talán mert a kréta puhább, mint a Hardtmuth-plajbász Nr 2? Én Hardtmuth-hármással rajzoltattam annak idején és mondhatom, oly szép tiszta, finom vonalakat húzogattak nebulóim, mint a lehelet.

Szaladi: Nem is ért az a tanítás semmit.

Én kivinném a gyerekeket a szabadba, a bájos természet ölébe és ott rajzolnának egy-egy bikát, tehenet, lovat, vagy ami éppen akad.

Maradi: És ha nem akad semmi? Ugy-e bár gondoskodják róla a főváros, hogy legyen mindig oda rendelve egy jó vagy egyéb modell! Maguk modernnek nem ismernek határt a haladásban, s a haladásuk szaladássá válik; elszaladnak minden komoly dolog mellett, anélkül, hogy észrevennék, és csak a feltűnő, rikító dolgok ragadják meg a figyelmüket. Nem tudom, miért sürgetik a *művészi nevelés* érdekében éppen a természet utánzását? Hiszen amit a művészet feltár előttünk, az az, hogy a természetben nincs tervszerűség, hanem valami egyhangú befejezetlenség, nyersesség — mint ahogy ezt Wilde Oszkár valamelyik könyvében — természetesen csak fordításában — olvastam. Azt is mondja, hogy ép e befejezetlenség, e tökéletlenség a legnagyobb szerencse ránk nézve, mert különben egyáltalán soha sem lett volna művészet. A művészet kijavítja a természetet.

Szaladi. No látja kolléga, egyszer akar valami jót mondani, és akkor is külföldi íróhoz fordul gondolatért, aztán mégis haragszik ránk, hogy külföldre szaladunk?

Haladi. Azért akárhogy szaladnak, mégis sok jó szolgálatot tesznek az ügynek, mert itthon mindég akadnak komoly emberek, akik ha már nem utaznak, olvasnak és megrostálják az importált portékát. Az értékes tapasztalatokat pedig a mi viszonyainkhoz alkalmazzák. De még nagyobb haszon a példából származik. A külföldi újítások gondolkozásra és munkára buzdítják szorgalmasabb kartársainkat — és higgyék el Uraim, terem idehaza is sok olyan dolog, amit a külföldiek is szívesen utánoznának.

Szaladi: No, de olyat nem pipálnak nálunk, mint Kerschensteiner, Ament v. Sully.

Haladi: Olyant már nem lehet, de mást, ép oly értékűt talán igen! Anyag is van. Csak fel kellene dolgozni, és legyen kiadó... De éppen ez nincs nálunk. A kiadó mindent az üzleti haszon szempontjából mérlegel, s mivel a vásárlóközönség igen csekély, fél, hogy belebukik az üzletbe. Németországban, Angliában ez máskép van! Lám, *Szücs* Izsó könyve nagyon szép úttörő munka, Nagy László fáradozásait is jobban kellene méltányolnunk. Az igaz, hogy hátrább vagyunk bizonyos dolgokban, mint a Nyugat és utánzásra vagyunk kárhóztatva, de azért nem szabad elvesztenünk önbizalmunkat és hirdetni elmaradottságunkat. Csak ne rösteljünk a fáradságot és nézzünk körül itthon is. Bizzunk a magunk erejében, az iskolaügy intéző hatóságai nagyon jó szívvvel fogadják az *önálló* munkást, az *önálló* kísérletezést, csak jó legyen. Természetes, hogy nem tekinthet mindent eredetiségnek — ha eltér az előírt új sablontól, de ami eredetisége mellett jó is, azt örömmel üdvözli a szakfelügyelő is, tanfelügyelő is, ha nem is az ő előírása szerint készült.

Maradi: Már én nem tehetek róla, régi ember vagyok, sok mindent láttam és tapasztaltam, de ezzel a mostani kapkodással és nagy-képűsködéssel nem tudok megbarátkozni. Nem szeretem ezt az új rajztanítást, — de követem, hiszen — *muszáj*. Azért én mégis a kockás rajzírka híve vagyok. Majd visszajön az megint! Sullyra is, Amentre is *amen-t* mondok és maradok a meggyőződésemmel.

Haladi: Örvendek ennek a vitának, és nézeteltérésnek. A vélemény-

nyek eltérése mindig a vitatott dolog életképességének jele. Amiről nincsenek vélemények, az a dolog el van veszve. Az új rajztanítási módnak pedig igen szép jövője van. No, de már régen csengettek, és nagyon hosszúra nyúlt ez a tízpercünk a folyosón.

H i r e k.

Az iskola dicsérete. Az alábbi sorokat az *Esti Ujság* szeptember 18-iki számában olvastuk:

Van is nekünk akárhány olyan elemi iskolánk, még polgári, kereskedelmi és községi középiskolánk is, hogy csodájára járhat az egész Európa. Fölülről támad a világosság, mint ahogy fejtől büzlük a hal, — ha büzlük. A mi iskoláink legfelső felügyelete oly humanus, céltudatos, amellet művelt, józan és bürokráciától ment, hogy az állam ugyancsak tanulhatna belőle. És iskoláink tiszták, szellősek, nem zsufoltak, egészségesek, külső díszben is akármelyik az egész városnak ékessége. És a mi tanítói testületünk legnagyobb-részt modern, művelt, szereti a gyereket és szereti a hivatását. Ezek közt egy ha akad kötelességmulasztó vagy lelkiismeretlen, azt is megbélyegzi saját társainak ítélete.

Vezető helyen emlékszik meg így a magyar sajtó a székesfővárosi iskoláról. Főlöszleges büszkeség nem duzzasztja lelkünket ez ítélet hallatára, de jóleső érzés tölti el bensőnket. Ime, annak a fárasztó, láthatatlan nagy munkának az elismerése ez, amely a legszebb minden munka közt. Ezt kell nekünk, kartársaink, első és legelső sorban igen jól teljesítenünk; ennél különb várunk, védelmünk nem lehet semmi. A szimpatiák szerzésének ez az egyetlen becses forrása. A mi jó iskolánk fog a tanítói állásnak tekintélyt és jobb sorsot biztosítani.

A főváros közigazgatási bizottságának ez évi aug. 9-én kelt felterjesztéséből a közoktatásügyre vonatkozó részéből kivesszük a következő sorokat: Ami a főváros közoktatásügyi igazgatását illeti, a tankötelezettség pontos végrehajtása érdekében a tankötelesek és főleg az ismétlő tanköteles korban levő gyermekek nyilvántartására volna szükség.

Ugyancsak a tankötelezettség pontos végrehajtásával kapcsolatos a felügyelet és egységes tanulmányi irányítás. A felügyeletet illetőleg ismeltelen rá kell mutatnunk arra a körülményre, hogy a m. kir. vallás- és közokt. miniszter úrnak 1877. évi 22,126. sz. rendelete alapján a székesfővárosi községi iskolai hatóságok számára kiadott Utasítás, a mai viszonyok között már elavult s a székesfőváros népoktatás ügyének modern fejlesztéséhez megkívánható alapot és támaszt nem nyújt.

Szükségesnek tartjuk tehát, hogy a székesfővárosi népoktatási hatóságok részére új Utasítás dolgoztassék ki az 1868:XXXVIII. az 1876:XXVIII., az 1891: XV., az 1907:XXVII. és az 1908:XLVI. t.-c. végrehajtása tárgyában.

Foglalja magában ez az Utasítás a tankötelesek összeírása körül követendő eljárás módját, a tankötelezettség végrehajtásának és ellenőr-

zésének a módját, az új iskolák és tanítói állások szervezésének a módját és törzskönyvek szerint való nyilvántartását. Általában dolgoztassék át ez az Utasítás, a jelenleg érvényben levő népoktatási törvények, törvényes utasítások és rendeletek s a székesfőváros népoktatása ma már ki-terjedt fejlettségének gondos figyelembevételével.

Emellett az állami főfelügyelet szerve, a kir. tanfelügyelőség is vagy megfelelő fejlesztésre szorul, vagy teljes átszervezésre, mert a mai állapot mellett a törvények és törvényes rendeletek végrehajtásának az ellenőrzése s a már többször hangoztatott elengedhetetlen egységes tanulmányi irányítás teljesen lehetetlen.

Ennélfogva mély tisztelettel javasoljuk, hogy a népoktatási törvények végrehajtása tárgyában 1905. évi 70.000. számú s az 1907. évi 76.000. számú rendeletekkel kiadott Utasításokban meghatározott munkakör teljesíthetése végett a kir. tanfelügyelőség megfelelő számu és képe-sítésű személyzettel láttassék el.

A mult félévben előfordult fegyelmi ügyekről szerkesztett kimutatá-sokat idemlékelten felterjesztjük és egyúttal jelentjük, hogy a kimuta-tásokban felsoroltakon kívül Duttká József pénzügyi számellenőr ellen magánfelek részére beadványok szerkesztése és hivatalos ügyiratok tartal-mának magánosokkal való közlése és idegen pénzeknek felvétele miatt a fegyelmi eljárás folyamatba tétetett, továbbá a vallás- és közoktatás-ügyi miniszter úr Korányi György és Krenkó Géza kir. segédtanfelü-gyelők ellen állásuktól való felfüggesztés mellett fegyelmi vizsgálatot rendelt a székesfővárosi polgári iskolákban tartott magánvizsgálatok körüli visszaélések miatt. Ez a fegyelmi vizsgálat még nem volt be-fejezhető.

A Wechseltmann féle pályázat. Néh. lovag *Wechseltmann* Ignác végrendeletében egy milliós alapítványt biztosított, melynek kamatait egy pár száz tanító, az alapító intenciója szerint felerészben zsidó, felerészben keresztény tanító, élethossziglan már élvezi is. Az időközben meg-üresedett több helyre most kiírták a pályázatot. Pályázati feltétel: a tanítói szolgálatban eltöltött huszonöt esztendő. Az ösztöndíjak közt van több négyszáz és kétszáz koronás, mely összeget az illető élethossziglan élvezi, sőt halála után az özvegynek is, míg él, tovább folyósítják. A mostani pályázat betöltése után jó ideig megint nem irnak ki új pályá-zatot, hanem megvárják, míg több hely megüresedett. Az alapítványt a pesti ízr. hitközség kezeli. A folyamodványok is ide adandók be, bővebb felvilágosítás is ott nyerhető.

Iskolák fűtése. A főváros iskolái és egyéb intézetei számára *Bárczy* István dr. polgármester a főváros tanácsának, közoktatási ügy-osztályának és mérnöki hivatalának közreműködésével egységes fűtési szabályzatot dolgoztatott ki. A szabályzat, amely *Friedrich* István dr. tanácsjegyző igen gondos és szép munkája, már a legközelebbi tanács-ülés elé kerül és elfogadtatása esetén azonnal életbe fog lépni. A sza-bályzat keresztülvitele és az egységes fűtés létesítése érdekében elhatá-rozta a tanács, hogy fűtőtanfolyamokat fog berendeztetni.

Ballerinák és az iskola. A székesfőváros tanácsa a Lovag-utcai iskolában, belátva, hogy a ballerínák a népiskolai tankötelezettség alól a legmerészebb fordulatokkal sem sikamolhatnak ki, a napokban

elemi iskolát nyitott számukra. Összesen huszonketten áhítoznak az ilyen-fajta elemi studiumok után is. A jelentkezők közül a legfiatalabb 7, a legidősebb 17 éves; 18 a tanköteles, 4 már nem tanköteles. A balle-rinák oktatója *Szücs Jenő* fővárosi tanító. A megnyitó órán megjelent *Mészáros Imre* igazgató *Vidor Dezső* operaházi titkár kíséretében, a királyi tanfelügyelőség, a székesfővárosi tanács és a VI. ker. I. sz. iskolaszék kiküldöttjei, akik mindannyian megalégedésüket nyilvánították ennek az évek óta húzódó ügynek illetén való megoldása felett.

A tanító katonai kedvezménye. A magyar királyi honvédelmi miniszter egy konkrét esetből kifolyóan 54681—18. sz. a. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye közönségéhez a következő rendeletet küldte: „Folyamodó értesítendő, hogy jelen kérvényének alapul szolgáló azon véleménye, mely szerint az által, hogy főgymnásiumi tornatanítóná neveztetett ki, a védtörvény 32. §-a szerinti kedvezményt elvesztette volna, — tévedésen alapul, mert folyamodó a népiskolai tanítókat a katonai szolgálat tekintetében megillető, s a védtörvény 32. §-ában foglalt kedvezménynek élvezetében, mint főgymnásiumi tornatanító is megmarad. Miután azonban folyamodónak a védtörvény 25. §-ában foglalt egyévi önkéntesi kedvezményre is igénye van, fölhívom a törvényhatóságot, hogy őt jegyzőkönyvileg hallgattassa ki arra nézve, vajjon annak dacára is, hogy a 32. §. szerinti kedvezményt bírja, kíván-e erről a kedvezményről lemondani és kívánja-e a 25. §. szerinti kedvezményt igénybe venni. Igenlő esetben a jelen iratok is, valamint a vonatkozó jegyzőkönyv minél előbb elem terjesztendő. A miniszter meghagyásából Szentgyörgyi Lajos s. k. miniszteri tanácsos.“

Olvasókönyvtárak létesítése. A főváros tanácsa elhatározta, hogy a napközi otthonok intézményét kiegészíti azzal, hogy a nyári szünetben megkísérlett iskolai olvasókönyvtárakat állandósítja, illetve több iskolába bevezeti. Az olvasókönyvtárakba természetesen csak a nagyobb növendékeket fogják beengedni. A tanács a felügyelettel az osztálytanítókat bízta meg.

Apponyi Albert gróf — orvos-doktor. A budapesti tudományegyetem orvosi fakultása ritka kitüntetésben részesítette *Apponyi Albert* gróf kultuszminisztert a minap Budapesten megtartott nemzetközi orvos-kongresszus iránt tanúsított nagy előzékenységeért. Az orvosi fakultás ugyanis egyhangu határozatával az összes orvosi tudományok tiszteletbeli doktorává választotta meg *Apponyi* gróft. Az ülés után az orvosi fakultás tanári kara *Liebermann* Leó vezetése alatt tiszteletgett *Apponyi* Albert grófnál és közölte vele a fakultás határozatát. Az orvosi fakultás határozatát a király elé terjesztik s a király jóváhagyásának a hivatalos lapban való közzététele után *Apponyi* Albert gróft föl fogják avatni az összes orvosi tudományok doktorává. *Apponyi*nak ez már a második tiszteletbeli doktorsága: 1896-ban a kolozsvári egyetem avatta föl az állami tudományok tiszteletbeli doktorává.

Érdekes határozat. A ref. felekezeti tanítók országos gyűlésén *Tóth István* solti tanító indítványára egyhanguan elfogadták, hogy megokolt esetben a lelkész is legyen köteles helyettesíteni a tanítót az isko-

lában, mint ahogy helyettesíti akárhányszor a tanító a papot lelkeszi funkciójában. — Dejszen lesz is harag ezért a tiszteletes urék közt!

Az Orsz. Iskolaegyesület jubileuma. A magyarosításért negyedszázad óta buzgón működő *Országos Magyar Iskolaegyesület* okt. 7-én díszgyűléssel ünnepli meg alapításának huszonötödik évfordulóját. Az ünnepre meghívta az országgyűlés mindkét házát, a minisztériumokat, a székesfőváros vezetőségét, az összes közművelődési egyesületeket és rokonceļu testületeket, hatóságokat s mindazokat a törvényhatóságokat és városokat, számszerint harminchatot, amelyek az egyesületet már alapítása alkalmával támogatták. Pestvármegye alispánja leiratban hívja fel a pestmegyei községeket a minél nagyobb számú részvételre. A Vigadóban megtartandó gyűlés egyik érdekessége lesz, hogy bemutatkozik néhány azok közül a népdalos körök közül, amelyeket az egyesület legnagyobbbrrészt német és tót falvakban szervezett.

Az iskolai beírásokból. Nem: az újságírók képzeletében megszületett tülekedésről van szó, hanem egy kis nagyzási hőbortról.

Kérdezik a nebulót beíró testvértől: *Mi az anyja foglalkozása? Magánzónó! A vagyonából él? Nem! Hát miből? Szobaurakat tart! Egy másiktól. Mi az atyja? Képviselő! Hm? Országgyűlési képviselő? Nem! Hát milyen? Sörképviselő! Hát akkor ügynök? Igen!*

Egy harmadiktól. *Mi az atyja? Felügyelő! Államvasúti? Nem! Hát postafelügyelő? Nem! Itt a pályaudvaron automata felügyelő!*

Igy bizony nagyon kell vigyáznunk, hogy a statisztikába valahogy ilyen magánzók, képviselők és felügyelők túlságos nagy számban bele ne kerüljenek!

Folyékony tusok címmel igen érdekes füzet jelent meg a Günther-Wagner-cég kiadásában. Ismerteti benne a különböző folyékony fekete- és szines-tusok használatát. Ki a kítűnőnek elismert „Gyöngy“-„Pelikán“- és „Korrektura“-tusokról bő tájékoztatót óhajt, kérje ezen díszesen kiállított jegyzéket.

Betegápolás. Keleti J.-cég, Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17., betegápolási tárgyak és hygienikus gummiáru gyára képes árjegyzékét 1909-re minden érdeklődőnek ingyen küldi. E hasznos könyv körülbelül 3000 természetű rajzot, az illető magyarázatokkal és használati utasításokkal tartalmazza mindama műszerek és készülékekről, melyek a beteg gyógyulására és kényelmére szolgálnak.

KALOGÉN
BRÁZAY SÓSBORSZESZ
FOGKRÉM és SZÁJVIZ ★

legjobb szer a fogak
ápolására, mert nem-
csak fehériti a fogakat
de edzi a foghúst is.

Egy tubus ára 60 fillér.

Kapható mindenütt.

A t. Tanítóttestületek szives figyelmébe.

A székesfőváros tekintetes Tanácsa által a fővárosi elemi iskolák használatára elfogadott **Ágotai-Kogutowicz térképfüzetek** I. része kibebírt alakban, kemény kötésben, a bíráló-bizottság összes kívánságainak figyelembe vételével, teljesen új átdolgozásban, a II. rész kiegészítve és kemény kötésben a legközelebbi napokban jelennek meg. Az I. részben különös figyelmet érdemel Budapest környékének új térképe Esztergomig, a hozzászerkesztett madártávlati képpel és számos új kép, amelyek földrajzi alapfogalmakat, a közlekedési eszközöket, a népfoglalkozásokat, budapesti panorámákat, a régi Budát, Pestet, a fővárosi nevezetesebb intézmények belső életét stb. ábrázolják. Ágotai-Kogutowicz térképfüzeit a legfejlettebb térképsokszorosító technika tökéletességével való, áldozatkész kiállítás mellett az a körülmény is nagyon ajánlja, hogy teljes egészükben a kiadó Magyar Földrajzi Intézet budapesti térképészeti műintézetében készültek s így magyar voltukhoz nem férhet kétség.

Brázay Kalogén sóborszesz fogkrémje, mint legkitünőbb hazai fogápoló szer, kiváló összeállítása, kellemes íze és páratlan jó hatása következtében minden külföldi gyártmányt feleslegessé tett.

Fogzás.

Ne ijedjen meg, hanem adjon gyermekének egy kevés SCOTT-féle Emulsiót és vessen véget álmatlan éjszaleknek. A könnyedség, a mellyel ezután a fogak jönni fognak, meg fogja Önt lepni.

Az Emulsió vásárlásnál a SCOTT-féle módszer védjegyét — a halászt — kérjük figyelembe venni.

A SCOTT-féle EMULSIÓ kellemesen emészthető formában tartalmazza éppen azokat az anyagokat, amelyek megkívánatnak fehér, egyenes és erős fogak növesztéséhez.

A SCOTT-féle EMULSIÓ tisztaságát és erejét semmisen mulja felül. Ize a legkellemesebb.

A SCOTT-féle EMULSIÓ a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 K. 50 fill. Kapható minden gyógytárban.

Szenzáció a reklámban. Szenzációs és mégis nagyon egyszerű a *Lukács* Vilmos reklám-irodája (Budapest, V. Fürdő-utca 10.) által meghonosított új reklámmódszer. *Lukács* Magyarország és Ausztria több, mint 700 elsőrangú szállójában, kávéházában és vendéglőjében kibérelte mintegy 5000 illemhely ajtóit és ezen ajtók belső oldalán egy nagy belga tükör fölött és alatt művészi kivitelű elegáns reklám-üvegtáblákat helyez el fehér keretben, amely táblák már feltűnő elhelyezésüknél fogva se maradhatnak észrevétlenül. Ennek a szenzációs reklámnak be kell vésődnie a legjobb vásárló közönség lelkébe és emlékeztébe, és ez az, amit az igazi reklámnak eredményeznie kell.

„Weck“-er a neve a legujabb mű-törlőgummi gyártmánynak. Tudvalevő, hogy a Günter Wagner cég gyárában törlőgummit is készít. Újabban mű-gummit is gyártanak, melyek olcsóságuknál fogva igen el vannak terjedve. A „Weck“-törlő-eszköz, melyet alkalmunk volt megismertetni, szintén ilyen gyártmány. Hasonlít a rendes törlőgummihoz, színe is olyan, kitűnően tisztít és emellett lényegesen elüt a törlőgummi utánzatoktól. Nem olyan sárgás, üveges, mint ezek. A „Weck“-mű-gummi minden nagyságban kapható.

Fertőtlenítő szerül leginkább ajánlható a *Lysoform*. Azért ajánljuk első sorban ezt, mert magyar találmány. De van egy abszolút tárgyi értéke is *Lysoform* szernek, t. i. ez az egyetlen fertőtlenítő szer, amely a használatban a szövetek érzékenységét a gyógyulás után nem tompítja.

Schuller tanár **összerakható**
Magyarország **térképe.**
Minist. által engedélyezett legjobb
taneszköz hazánk földrajzanak
felejtethetetlen elsajátításához.
 Díszkiadás k. 5.50. Iskolai kiadás k. 3.
 kapható és kívánatra árjegyzéket
 küld Neuzil Ferenc papírműgyár Nagyszében.

== Magyar gyártmányú taneszközök ==

Gaspárdy Aladár tanár

Növénygyűjtő és növényleirő

címlapok miniszt. engedélyezett taneszköz.
 1 teljes növénygyűjtő ára **2.50** kor.
 1 növényleirő címlapok külön **.80** kor.

Kis növénygyűjtő

32) növény névjeggyel ára **1.50** kor.

Magyar költők négyese tud. kártyáját.

1 egyszerű kiadás ára **1.30** kor.
 1 díszkiadás **3.80** kor.

Szabadalmazott Globus rajztömbök rajzállványok, vázlat-
 könyvek, rajz-, vázlatömbök, füzetek különféle kivitelben

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld

NEUZIL FERENC

== PAPIRMŰGYÁR NAGYSZEBEN. ==

MŰIPAR- és TANSZERGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
SZEGED, Csemegi-utca 7.

AJÁNlja hazai készítésű természetrajzi tan-
 szereit, továbbá szabadkézi rajzi
 tanszereit, u. m. kitömött állatokat természetihű
 felállításban; madárbőröket, csigákat és kagy-
 lókat üvegdobozban elhelyezve, szárított rova-
 rokat, biológiai rovarcsoportokat, spirítuozá-
 kat, csontvázakat és csontvázrészeket, száraz
 anatómiai praeparatumokat, alkoholban vagy
 formaldehydben eltett színes üveglemezre
 erősített anatómiai praeparatumokat, papir-
 machéból készült igen szép kivitelű gyümölcs-,
 zöldség- és gombautánzatokat, művészies kivi-
 telben ajánlja papírmachéból készült dom-
 borműű reklámlapokat készítményeit.

Elvállalja mindenféle állat művészies kítő-
 mését fellelőség mellett. Nagyobb
 vadászszobák berendezésére tropheák, szőnye-
 gek és reliefképek készítésére vállalkozik.

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld.

A gyár a Délmagyarországi Közműve-
 lődési Egyesület védnöksége alatt áll.

Megrendeléseket elfogad

Lampel R. könyvkereskedése is.

 A praeparatumokból állandó
 kiállítás a tanszermuzeumban.

Singer **Singer**
 „66”
 a legújabb
 és legtöké-
 leteesebb
 varrógép.
 varró-
 gépek csak
 a mi üzle-
 teinkben
 kaphatók.

SINGER Co. varrógép
részvénytársaság

== BUDAPEST ==

IV., Semmelweis-u 14., VII., Rákóczi
 ut 32., VIII., József-körut 77/79., II.,
 Fő-utca 49., IV., Muzeum-körut 27.

Fióközletek az ország minden
 városában.

MAGYAR
TÖRLŐGUMMI

A MAGYAR GUMMI JEGYE.

MAGYAR DIÁK CSAK EZT
 VEGYE! KAPHATÓ MINDEN
 PAPIRKERESKEDÉSBEN!!!

MAGYAR RUGGYANTAÁRU-GYÁR
 RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST.

RÖSER JÁNOS nyilvános tan-és nevelő-intézete BUDAPEST, VI. ARADI-UTCA 10.

Ezen intézet alapított 1853-ban. Eddigi tanulók száma 18577. Magában foglalja:
a nevelő-internátust, melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, felügyeletet és
 nevelést nyernek; **a felső kereskedelmi iskolát**, melynek záróbizonyítványai az
egyévi katonai szolgálatra jogosítanak; **a polgári iskolát**, mely egyenjogu és
 egyenrangu az állami és községi iskolákkal.

Értesítést küld és felvilá-
 gosítást ad az igazgató

RÖSER JÁNOS Budapest, VI., Aradi-utca 10.

VADÁSZ

fegyverek

saját
 gyártmány,
 elismert
 munka.

FEGYVEREK

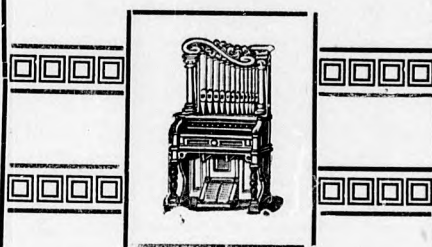

revolverek,
 flobertek, piszto-
 lyok csekély havi
 részletre.

NOWOTNY I. prágai fegyvergyár budapesti telepe
 I. VI., Nagymező-utca 21.

☛ Kérjen árjegyzéket. ☛

RÉSZLETRE.

Cs. és klr. sz. amerikai Cottage-szivőlégrendszerű

Harmoniumokat,

valamint európai rendszer szerint legolesőbban szállít

Pajkr Rezső és Társa,
 Budapest, X. Delej-u. 25. (Tisztviselőtelep.)

☐ Részletfizetésre 8 koronától feljebb. ☐
 Tanerőknek és lelkészeknek 0/0 engedmény. ☐ 5 évi jótállás.

Pedálos harmoniumok mindkét rendszer sze-
 rint minden nagyság-
 ban pontos orgonaméretekkel templomok és szem-
 náriumok részére mint gyakorló orgonák. ☐

Bérmentes szállítás az utolsó vasúttállomásig.

BUTOR

készpénzért vagy részletfi-
 zetésre legjutányosabb áron

Ehrentreu és Fuchs
Zestvéreknél

Budapest, VI., Teréz-körút 8. sz.

Képes árjegyzék ingyen. Telefon 88-59.

Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

STOWASSER J.

es. és kir. udv. hangszergyáros, a m. kir. zeneakadémia, színházak, művészek stb. szállítója.

Első magy. vill. erőre berendezett hangszergyár.
Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Tovább ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett. **Specialista** vonós hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka, beleillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszerre.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes soló hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 30% oljfeljebb. — Kivitel nagyban és kicsinyben.

Mindegyik minden egyes hangszerről külön kívánatra bérmentve küldetik.

Alapított 1838-ban. 30 kitüntetés.

"Pelikan" festékek.

A Günther Wagner-féle művész és technikai aquarell festékek elismert szaktekintélyek bírálata szerint tisztaság, oszlathatóság, színhatás és vegyithetőség tekintetében utólrétegetlenek.

A Günther Wagner-féle folyékony-tusok

□□□ világhírűek □□□

GÜNTHER WAGNER
HANNOVER és WIEN X/1

K. LER JÓZSEF EDE

□ PAPIRNEMÜGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG □

BUDAPEST
VI, RÓZSA-UTCA 55.

Chromolitografiai műintézet és könyvnyomda készít: részvényeket, csekk, pénztárjegyeket, takarékpénztári betétkönyvecskéket, plakátokat művészi kivitelben. □

Vonalzó-intézet és üzleti könyvek gyárában kitűnő anyagból laposan nyíló üzleti könyvek, másoló- és jegyzet-könyvek. □

Iskolai felszerelések, u. m.: irkák, gyakorlatok, rajzfüzetek, rajztömbök, vázlatkönyvek stb. készülnek.

Levélboríték- és levélpapír-osztályban állandóan díszes levélpapír- és boríték-különlégességek csinos dobozokban, eljegyzési és névjegykártyák készülnek.

„Adria“-szárazlemezek, fényképészeti kartonok és felszerelések. □

Gizella-Telepi faneműgyár modern iroda-berendezések, iskolai és mérnöki rajz- és írószerek lerakata.